

УДК 343.9.018:343.7

В.М. Попович,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
головний науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБОРОТУ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ

У статті розглянуто методологічні засади та джерела формування кримінологічної характеристики злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості, залежні від технологічних особливостей предмета дослідження, різних напрямів обороту нерухомості та притаманних їм видів і способів вчинення злочинів. Визначена функціональна структура кримінологічної характеристики цих злочинів, залежність методів, методик, технічних засобів дослідження та системи їх інтерпретації від предмета цієї характеристики. Окреслено напрями удосконалення методології кримінологічної характеристики як засобу підвищення ефективності протидії злочинності у сфері обороту об'єктів нерухомості.

Ключові слова: методологія, методи, методики, технічні засоби та система їх інтерпретації, межі методологічного плюралізму, кримінологічна характеристика, злочини у сфері обороту об'єктів нерухомості, наукові джерела, профілактично-попереджувальний потенціал, запобігання і протидія злочинам у сфері обороту об'єктів нерухомості.

В статье рассмотрены методологические подходы к формированию криминалогической характеристики преступлений в сфере оборота объектов недвижимости, зависящие от технологических особенностей предмета исследования, разных направлений оборота недвижимости и присущих им видов и способов совершения преступлений. Определена функциональная структура криминалогической характеристики этих преступлений, обусловленность методов, методик и технических средств исследования, а также система их интерпретации, от предмета данной характеристики. Очерчены пути совершенствования методологии криминалогической характеристики как средства повышения эффективности предупреждения преступлений в сфере оборота объектов недвижимости.

Ключевые слова: методологія, методи, методики, технічні засоби та система їх інтерпретації, межі методологічного плюралізму, кримінологічна характеристика, злочини у сфері обороту об'єктів нерухомості, наука, що має профілактичний потенціал, запобігання і виявлення злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості.

Що глибше проникаємо в природу та технологічні особливості причинно-наслідкових взаємообумовлень, притаманних конкретному предмету пізнання, тим глибшими будуть методологія і результати розвитку знання

Глибоко продумана, науково вивірена методологія будь-яких досліджень, у тому числі й кримінологічної характеристики злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості, є основою отримання найбільш повного і об'єктивного знання про

предмет пізнання, проблеми його розвитку, причини деградації, умови розвитку та ефективні шляхи розв'язання проблем. Наскільки важливою є розробка методології для дослідження соціальних проблем, свідчать висновки німецького вченого-юриста Г. Еллінека, який ще на початку ХХ століття писав: “Кожний, хто приступає до дослідження основних соціальних проблем, не може не відчувати відсутність глибоко продуманої методології... Неясність сприймається як глибокомислення, довільне тлумачення принципів – як вища форма пізнання...” [1, с. 19–20]. Сучасний стан відтворення і протидії злочинності [2, с. 22–42; 71–79], приклади порушення принципів теорії держави і права в процесі реформ [3, с. 41–55], свідчать, що їх автори припускаються вкрай небезпечного ігнорування принципів і методології державно-правових перетворень [3, с. 30–55; 129–152], у результаті яких практично зруйнована система кримінальної юстиції країни [2, с. 71–79]. Необхідність розв'язання відзначених катастрофічно небезпечних проблем державотворення, правотворення і правозастосування вимагає прислухатись до слів Г. Еллінека: “Для того, щоб стати плідним, слід починати з установлення методологічних принципів...” [1, с. 19–20], і не лише установлення, а й суворе дотримання встановлених, всесвітньо визнаних принципів теорії права.

Відповідно *мета* цієї статті полягає у розробці теоретично обґрунтованої, методологічно зваженої, праксеологічно вивіреної *кримінологічної характеристики* злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості. *Завданням* цього дослідження є розробка *методології формування типової кримінологічної характеристики злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості*. Розроблена у цьому дослідженні типова структура кримінологічної характеристики злочинів, побудована на основі п'яти елементів предмета кримінології (*злочин, злочинність, особа злочинця, причини вчинення злочинів, заходи запобігання вчиненню злочинів*) може стати ефективним засобом об'єктивного визначення стану, тенденцій, причин вчинення, проблем і заходів запобігання та протидії вчиненню злочинів і відтворенню злочинності у різних напрямках обороту об'єктів нерухомості. Методологічні підходи до формування типової кримінологічної характеристики злочинів, як і сама типова характеристика, розроблена у цьому дослідженні, можуть бути екстрапольовані на запобігання і протидію злочинам в інших сферах соціально-економічних відносин.

1. Нагадаємо, що термін “методологія” (від грецької *metodos* – спосіб і *logos* – вчення; *metodologes* – методологія), на думку багатьох учених, означає “*вчення про методи пізнання і перетворення світу*” [4 с. 426] вчення про методи наукового пізнання світу [5, с. 316]. Водночас етимологічно-функціональний аналіз структури поняття “методологія” дозволяє стверджувати, що наведені поняття слід доповнити додатковими елементами, покликаними більш повно відобразити етимологічно-функціональний зміст поняття методології. Відповідно в зміст поняття “методологія” взагалі і “методологія формування кримінологічної характеристики злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості” зокрема, крім *вчення про методи пізнання*, слід включати й інші структурні елементи методології, а саме:

- методи, методики і засоби пізнання,
- систему інтерпретації (порядку застосування) методів, методик і засобів пізнання;
- вчення про залежність *вибірки* методів, методик та засобів пізнання, як і визначення *системи їх інтерпретації*, від змісту предмета пізнання та змісту мети й завдань його дослідження.

Враховуючи додаткові складові, загальне поняття “методологія” слід визначити як *вчення про методи, методики і засоби пізнання, систему їх інтерпретації*

(порядку застосування), залежні від технологічного змісту предмета пізнання та змісту мети й завдань дослідження [3, с. 76].

Однак залежність вибірки методів, методик та засобів пізнання, як і визначення системи їх інтерпретації від технологічних особливостей предмета дослідження (виробничих економічних процесів, фінансово-господарських та цивільно-правових технологій обороту об'єктів нерухомості, під виглядом яких вчинені ці злочини) процес творчий і не виключає застосування *принципу методологічного плюралізму*. Водночас методологічний плюралізм взагалі й у сфері обороту об'єктів нерухомості зокрема не може бути безмежним. Поєднувати у межах однієї методології еkleктичні, *взаємовиключні* ідеї, концепції методи і методики, як і виходити за межі предмета дослідження, не припустимо, оскільки це призведе до хибних результатів дослідження [3, с. 77].

У цьому контексті П.М. Рабинович слушно відзначає, що *“методологічний плюралізм не повинен перетворюватися на методологічний анархізм, на методологічну нерозбірливість, сваволю, “всеїдність”*” [6, с. 43].

Причинно-наслідкову *залежність* методів, методик і технічних засобів пізнання та системи їх інтерпретації *від предмета дослідження*, доцільно розглянути на прикладі досить очевидної за змістом юридично-значимої технологічної *різниці між методологією виявлення, документування і розслідування “основних” економічних злочинів, спрямованих на вилучення і привласнення об'єктів нерухомості та методологією виявлення, документування і розслідування загальнокримінальних “допоміжних” злочинів (вимагань, катувань, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, убивств чи інших злочинів)* [7, с. 70–90], у сфері обороту об'єктів нерухомості, за допомогою яких реалізується мета вчинення *основних* злочинів – вилучення і документальна фіксація привласнення об'єктів нерухомості, відібраних у власника. Для цього рейдери проникають на об'єкт рейдерського захоплення як акціонери, службовці тощо, застосовують різні види службових підроблень, додаткових емісій акцій, за рахунок корупції добиваються неправосудних рішень тощо. Разом із цим *допоміжним* засобом рейдерського захоплення об'єкта виступає також фізичне насилля над законними власниками чи їх родичами, фізичний і психологічний тиск із вимогою переписати майно. При цьому збір доказів про вчинення *економічних злочинів* вимагає застосовувати *методи* аналізу, синтезу, порівняння, зустрічної перевірки, бухгалтерської експертизи, ревізії, *методи* проведення інвентаризації, зустрічних перевірок, почеркознавства, опитування тощо. [2, с. 43]. Тобто використання економічних, облікових та інших методів і методик виявлення і документування основних економічних злочинів зумовлює сам предмет розслідування, способи вчинення злочинів, залегеновані під вигляд легітимної економічної діяльності, легітимних фінансово-господарських операцій.

Предмет розслідування і розкриття *допоміжних загальнокримінальних злочинів* (вимагань, тілесних ушкоджень, погрози убивством, *убивство власника об'єкта нерухомості або членів його сім'ї, вчинення інших загальнокримінальних злочинів*) вимагає застосування інших методів і методик їх документування, які витікають із очевидного, здатного до самопрояву факту вчинення вимагання, насилля, вбивства тощо, та допоміжного предмета посягання – здоров'я, життя власника нерухомості чи його родичів, службовців, охоронців об'єкта рейдерства тощо [7, с. 70–90]. Відповідно тут предмет посягання та об'єктивно очевидна сторона самого діяння вимагає: застосування технічних методів вилучення засобів вчинення злочину (*застосованої вогнепальної чи холодної зброї*); проведення медичної, генетичної, балістичної чи інших технічних експертиз, залежних як від засобів, так і від спо-

собів насилля (психологічний тиск, тілесні ушкодження, вбивство). Таким чином, методологічні засади *кримінологічної характеристики* злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості необхідно *формувати* з урахуванням відзначених юридично значимих технологічних відмінностей різних напрямів обороту об'єктів нерухомості, предмета злочинного посягання, видів, способів і технічних засобів вчинення економічних злочинів чи загальнокримінальних правопорушень.

2. Функціональну структуру кримінологічної характеристики злочинів, взагалі та у сфері обороту об'єктів нерухомості зокрема слід формувати, враховуючи:

1) напрацьованих кримінологічною наукою елементів предмета кримінології – “злочин”; “злочинність”; “особа злочинця”; “причини та умови вчинення злочинів та відтворення злочинності”; “заходи запобігання і протидії злочинам та злочинності”;

2) мети і завдань *кримінологічної характеристики злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості*, що витікають із результатів аналізу:

– тенденцій, стану, видів і способів вчинення злочинів, а також проблемної ситуації щодо запобігання і протидії злочинам у сфері обороту об'єктів нерухомості;

– стану наукової розробки проблем запобігання і протидії вчиненню злочинів, визначеного за допомогою аналізу кількості, тяжкості та динаміки (+ –) злочинів та злочинності *через призму* відзначених вище елементів предмета кримінології;

– напрямів удосконалення організаційного, економічного, технічного та правового забезпечення правозастосовної практики щодо підвищення запобіжного потенціалу наук, залучених до протидії конкретному злочину та злочинності;

– технологічних особливостей та структурних напрямів обороту об'єктів нерухомості, а також урахування рівня розвитку запобіжного потенціалу *наукових джерел*, що відображають особливості сфери обороту об'єктів нерухомості;

3) запропонованих вище методологічних засад *кримінологічної характеристики* злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості (*вибірка* методів, методик, технічних засобів дослідження *та система їх інтерпретації* (застосування) *залежать від технологічних особливостей напрямів обороту об'єктів нерухомості*).

3. На формування функціональної структури кримінологічної характеристики злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості, крім самої кримінології та кримінально-правового блоку наук [8, с. 156–169], впливають також *економічні, технічні та інші науки, що відображають* особливості, специфіку, способи і технології вчинення злочинів *під виглядом виробничо-обігових процесів* у різних сферах економічної, управлінської, цивільно-правової діяльності [9, с. 47–52] і таких *напрямах обороту об'єктів нерухомості*, як сфера корпоративних та земельних відносин; інвестиційно-будівельна сфера; вторинний ринок житла. *Підставою* залучення тієї чи іншої науки до дослідження злочинів у різних напрямках обороту об'єктів нерухомості є, насамперед, *здатність науки відобразити юридично значимі виробничі процеси* фінансово-господарські, цивільно-правові, облікові тощо, технології обороту об'єктів нерухомості, за допомогою та *під виглядом яких вчиняються злочини у тій чи іншій сфері обороту нерухомості*. Друга підстава, це *здатність науки* розробляти в контексті розвитку свого предмета заходи запобігання та протидії злочинам у відповідних напрямках обороту об'єктів нерухомості. Відповідно, крім кримінально-правового блоку наук (кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика, кримінологія тощо) види, способи та технології вчинення, запобігання і протидії вчиненню злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості можуть відображати:

– *науки економічного спрямування, що обслуговують* такі напрями обороту об'єктів нерухомості, як корпоративні, земельні відносини, інвестиційно-дольове будівництво житла, вторинний ринок житла і, відповідно, можуть напрацьовувати знання як про способи і технології вчинення злочинів під виглядом виробничих, оборотних, облікових та інших фінансово-господарських процесів обороту об'єктів нерухомості, так і про ефективні механізми превентивного попередження, запобігання і протидії вчиненню злочинів у тій чи іншій сфері суспільних відносин;

– *цивільно-правова наука, що під виглядом* правомірних цивільно-правових операцій *фіксує* процеси протиправного (рейдерського) відчуження, набуття, дарування, наслідування переуступки прав власності на кошти, об'єкти нерухомості, вилучені у їх власників під психологічним чи фізичним тиском або навіть за допомогою вбивства власників як потенційних свідків незаконного цивільно-правового відчуження житла чи інших об'єктів нерухомості;

управлінські науки, що під виглядом легітимних (а по суті псевдолегітимних) рішень органів державної влади та місцевого самоврядування *відображають* процеси протиправного: виділення чи відчуження земельних ділянок (для рейдерів, фіктивних забудовників тощо), під виглядом легітимного контролю, квотування, ліцензування тощо вимагають і отримують хабарі (незаконне збагачення);

– *технічні та інші науки, що відображають* інформацію про технічні засоби, будівельні стандарти, норми списання будівельних матеріалів, норми виконання робіт, фіктивні кошториси та інші технічні засоби, що можуть містити інформацію про факт, способи та сліди вчинення злочинів, технології їх вуальювання під вигляд виробничих та обігових процесів, псевдолегальних фінансово-господарських операцій, а також містять інформацію про засоби та заходи запобігання і протидії вчиненню злочинів.

Це не є вичерпним переліком наук, що відображають виробничо-обігові, контрольні, регулятивні, дозвільні, фіскальні та інші аспекти обороту об'єктів нерухомості, в процесі та під виглядом яких можуть вчинятися злочини. Разом із відзначеними можуть бути й інші науки, придатні відображати різні технологічні аспекти вчинення злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості, а відповідно придатні до залучення для розробки заходів ранньої профілактики, запобігання і протидії вчиненню злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості.

4. Межі предмета дослідження економічних, організаційних, технічних та інших наук, залучених до кримінологічної характеристики злочинів, вимагають відзначити такий методологічно-значимий аспект. Розробка проблем запобігання і протидії вчиненню злочинів, на перший погляд, виходять за межі предмета вивчення економічних, управлінських, технічних, фінансово- чи цивільно-правових та інших наук. По-перше, *слід узяти до уваги те, що* будь-яка наука покликана забезпечити розвиток своєї галузі, *а злочинність нівелює розвиток як самих наук, так і галузей*, які вони обслуговують. По-друге, слід урахувати й те, що економічні злочини вчиняються під виглядом відповідної економічної, регулятивно-дозвільної, контрольної та інших видів людської діяльності. По-третє, вчиняються злочини у сфері обороту об'єктів нерухомості *в процесі та, хоч і залегенованим, але з протиправним використанням* фінансових, будівельних, дозвільних, контрольних, ліцензійних, цивільно-правових та інших *виробничих, розподільчих та обігових технологій*, притаманних сфері обороту об'єктів нерухомості. Відповідно включення в предмет вивчення відзначених та інших наук вивчення та розробку превентивних механізмів виявлення та усунення причин вчинення злочинів та відтворення злочинності у тій чи іншій сфері обороту об'єктів нерухомості, попередження криміногенних процесів *як причини, що заважає розвитку як самої науки, так і її галузі*, є обґрунтованим, слушним і необхідним.

Відзначені та інші галузеві науки, *використані через призму елементів предмета кримінології* [9, с. 47–52], *містять інформацію про: способи та технології*

вчинення, методи виокремлення псевдолегальних операцій від легальних; кримінально-правову кваліфікацію протиправних операцій щодо наявності чи відсутності ознак вчинення злочинних діянь; осіб-суб'єктів вчинення злочинів; причини та умови вчинення злочинів; заходи запобігання та протидії вчиненню злочинів; заходи усунення причин та умов вчинення злочинів як найбільш ефективний засіб ранньої профілактики, попередження злочинів, запобігання і протидії злочинності.

Виявлення, документування та розслідування протиправних операцій, їх оперативно-процесуальна фіксація, запобігання і протидія злочинам у сфері обороту об'єктів нерухомості, крім знань криміналістичної, кримінально-процесуальної, кримінально-правової, цивільно-правової та інших правових наук, вимагає певного рівня знань різних економіко-технологічних й технічних наук про виробничі та обліково-обігові процеси у таких *напрямах обороту об'єктів нерухомості, як сфера:* корпоративної власності; земельних відносин; інвестиційно-дольового будівництва та формування первинного ринку житла; вторинного ринку житла. Виявлення і процесуальна фіксація слідів вчинення злочину вимагає також знань, напрацьованих у судовій бухгалтерії, оперативно-пошуковій діяльності, криміналістиці, кримінально-процесуальній науці.

5. Слід відзначити *загальнометодологічне значення кримінології для розвитку профілактично-попереджувальних напрямів у правових, економічних, технічних та інших науках, що можуть залучатись для запобігання і протидії вчиненню злочинів і відтворенню злочинності [9, с. 47–52] у сфері обороту об'єктів нерухомості.* Проявляється це загальнометодологічне значення кримінології через призму (згадуваних вище) таких *елементів предмета кримінологічної науки, як:* злочин, злочинність, особа-злочинця, причини вчинення злочину (відтворення злочинності), заходи запобігання і протидії злочинам (злочинності). Саме ці *елементи предмета* кримінології утворюють *функціональну структуру кримінологічної характеристики, а також спрямовують* усі залучені правові, економічні, технічні чи інші науки (крім вирішення їх основних галузевих завдань) на підвищення ефективності:

- визначення конкретних видів, способів і фінансово-господарських технологій чи технічних засобів і процедур *вчинення економічних злочинів чи загальнокримінальних правопорушень* у сфері обороту об'єктів нерухомості;
- виявлення і документування фактів вчинення злочинів;
- встановлення “особи злочинця”, яка за *службовим статусом та своїми службовими функціями* має можливість (службовий статус, доступ до документації тощо) вчиняти злочини, притаманні сфері обороту об'єктів нерухомості;
- виявлення і усунення *причин та умов вчинення злочинів та відтворення злочинності, притаманних* сфері обороту об'єктів нерухомості;
- розробку організаційних, економічних, технічних, правових та інших заходів ранньої профілактики, *запобігання і протидії вчиненню злочинів* у сфері обороту об'єктів нерухомості.

При цьому слід мати на увазі, що підвищення ефективності наук, придатних до відображення видів, способів і технологій вчинення і засобів запобігання злочинам, *доцільно розвивати не ізольовано самих у собі залучених наук, а саме через призму відзначених п'яти елементів предмета кримінології.* Саме *гносеологічний характер відзначених елементів предмета кримінології* трансформує виробничо-оборотні технології цих наук на заходи щодо: виявлення і попередження злочинів; психологічну профілактику осіб, що потенційно можуть і мають можливість вчинити той чи інший економічний злочин; встановлення і усунення причин та умов вчинення злочинів; підвищення ефективності заходів із запобігання і протидії вчиненню злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості. По суті йдеться про

гносеологічну, мобілізаційно-методологічну роль кримінології у визначенні напрямів розвитку запобіжного потенціалу економічного, технічного, кримінально-правового та інших наук, що потенційно можуть бути залучені до вивчення: соціальних, економічних, технічних та інших причин і умов вчинення злочинів й відтворення злочинності; проблем усунення цих причин та умов, як основного методу запобігання і протидії злочинам та злочинності [9, с. 47–52].

6. *При цьому загальнометодологічне значення кримінології для розвитку запобіжного потенціалу інших наук, що можуть бути залучені до запобігання і протидії вчиненню злочинів, витікає не лише із гносеологічно-мобілізаційного значення елементів предмета кримінології, що показують напрями розвитку відзначених вище наук, а й із широти предмета кримінології – можливості розглядати будь-яку галузь економіки чи сферу суспільних відносин через призму елементів предмета кримінології, що обумовлюється широтою проникнення криміногенних процесів у різні сфери економічної та інших видів діяльності [9, с. 47–52]. Тобто певні науки, що відображають виробничі процеси, фінансово-господарські технології обороту об'єктів нерухомості можуть бути використані для вчинення і уявлення злочинів, надання їм вигляду звичайних виробничих процесів та видимість легітимних фінансово-господарських операцій. Ці науки містять також інформацію, яку можна використати для виявлення злочинів, а також створення організаційно-правової інфраструктури ранньої профілактики, попередження, запобігання і протидії злочинам та злочинності. Так, правові, економічні, фінансові, адміністративно-управлінські, технічні та інші науки, якщо спрямувати їх знання через призму елементів предмета кримінології, можна використати для вирішення таких завдань:*

- вивчення процесів, технологій та способів вчинення злочинів;
- встановлення осіб – потенційних організаторів та виконавців, що вчинили злочин, та співучасників, що покривали вчинення злочинів;
- розробки та реалізації заходів щодо запобігання та протидії вчиненню злочинів;
- визначення причин, умов, способів і наявної технологічної структури вчинення злочинів, рівня їх неочевидності, природи латентності, стану і проблем протидії злочинам і злочинності взагалі та у сфері протиправного обороту об'єктів нерухомості;
- встановлення напрямів виявлення і усунення причин та умов вчинення злочинів й підвищення ефективності кримінологічних, кримінально-правових криміналістичних, кримінально-процесуальних, організаційних, фінансово-правових, технічних, технологічних та інших складових протидії злочинам і злочинності у сфері обороту об'єктів нерухомості;
- визначення фінансово-правових технологій, технічних й технологічних оперативно-процесуальних процедур (залегенована або негласна інвентаризація, ревізія, експертиза, зустрічна перевірка документів та виробничих операцій на предмет їх відповідності чи невідповідності), спрямованих на виявлення оперативно-процесуального документування і розслідування злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості;
- встановлення і усунення причин, умов, мотивацій та віктимологічних взаємообумовлень вчинення злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості за допомогою застосування відповідних досягнень відзначених чи інших блоків наук;
- удосконалення запобіжного потенціалу кримінально-правових та інших блоків наук, потенційно необхідних для протидії основним, допоміжним та супутнім злочинам у сфері обороту об'єктів нерухомості, визначення заходів загальної, спеціальної та індивідуальної профілактики, запобігання і протидії вчиненню

злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості. Таким чином, напрями підвищення ефективності правозастосовної практики із запобігання злочинам у сфері обороту об'єктів нерухомості, через призму елементів предмета кримінології, можуть дати поштовх до удосконалення як кримінально-правового циклу наук (кримінологія, кримінальне право, криміналістика, кримінальний процес, судова бухгалтерія, судова психологія), так і фінансового, цивільного, господарського права, бухгалтерію, окремих економічних, технічних та інших наук, що відображають технології вчинення злочинів, методи їх виявлення, запобігання і протидії [9, с. 47–52].

Таким чином, зважаючи на зазначене, можна дійти висновку, що:

1. Поняття “методологія”, крім *методів пізнання*, включає *такі структурні елементи* методології, як: методи, методики і засоби пізнання, *систему їх інтерпретації* (порядку застосування), *залежні від змісту предмета* пізнання та змісту мети і завдань дослідження.

2. До складових елементів методологічних засад формування *структури кримінологічної характеристики* входять: методи, технічні засоби дослідження та системи їх інтерпретації; елементи предмета кримінології; мета, *завдання*; напрями обороту об'єктів нерухомості; *наукові джерела*, що відображають виробничо-облікові технології напрямів обороту об'єктів нерухомості;

3. Включення в предмет вивчення економічних, організаційних, технічних та інших наук, проблем запобігання і протидії злочинам *зумовлює те, що*: 1) злочинність, безспірно, нівелює розвиток як самих наук, так і галузей, що вони обслуговують; 2) економічні злочини вчиняються в процесі та під виглядом економічної, дозвільної, контрольної-ліцензійної, цивільно-правової чи інших видів капіталооборотної діяльності; 3) без залучення знань з цих наук до протидії злочинності не можна виявити, попередити чи задокументувати факт вчинення таких злочинів, як і не можна зупинити деградацію самих наук та сфер діяльності, що вони обслуговують.

4. Запропоновані методологічні засади та структуру кримінологічної характеристики злочинів у сфері обороту об'єктів нерухомості можна екстраполювати на будь-які інші *кримінологічні дослідження деліктних відносин у сфері економіки, управління, цивільно-правових, корпоративних відносин*, оскільки вони орієнтують дослідників та практичних працівників на напрями розвитку запобіжного потенціалу не лише у кримінально-правовому блоці наук, а й у фінансовому, цивільному, господарському, адміністративному праві, банківській діяльності, бухгалтерському обліку, судовій бухгалтерії, аудиту, контрольній-ревізійній діяльності, інших галузях правових, економічних та технічних знань, що можуть залучатись до профілактики та запобігання злочинності взагалі та у сфері обороту об'єктів нерухомості зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Єллінек Г.* Загальне вчення про державу: монографія. 2-ге вид. СПб., 1908. С. 19–20.
2. *Попович В.М., Попович М.В.* Проблеми розслідування економічних злочинів: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2016. 350 с.
3. *Попович В.М.* Проблеми теорії держави і права: концепція, праксеологія та методологія розвитку: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2015. 384 с.
4. *Нечволод Л.І.* Сучасний словник іншомовних слів. Харків: Торсінг плюс, 2007. 768 с.
5. Велика Радянська енциклопедія. 2-ге вид. М., 1956. Т. 27. С. 316.
6. *Рабинович П., Лобода Ю.* Соціальна сутність держави: теоретико-методологічні засади дослідження. Право України. 2001. № 8. С. 41–43.
7. *Попович В.М.* Методологічне значення кримінології для розвитку запобіжного потенціалу кримінально-правового циклу наук. Вісник Академії адвокатури України. 2009. № 2 (15). С. 70–90.
8. *Попович В.М.* Загальнотеоретичне значення кримінології для формування запобіжного потенціалу кримінально-правового циклу наук. Пам'яті А.П. Закалюка. Нац. АПрН України.

Координаційне бюро з проблем кримінології та кримінологічних досліджень. К., Запоріжжя: КПУ, 2010. 188 с.

9. Попович В.М. Роль кримінології у підвищенні запобіжного потенціалу наук, що утворюють організаційно-правову інфраструктуру запобігання злочинності. Вісник Кримінологічної асоціації України. Харків, 2011. № 1. С. 47–52.

REFERENCES

1. Yellinek G. (1908) *Zahalne vchennya pro derzhavu*. “General Theory of the State”: monograph. 2-nd edition. St. Petersburg. P. 19–20 [in Ukrainian].
2. Popovych V.M., Popovych M.V. (2016) *Problemy rozsliduvannya ekonomichnykh zlochyniv*. “Issues of an Investigation of Economic Crimes”: manual. K.: Yurinkom Inter. 350 p. [in Ukrainian].
3. Popovych V.M. (2015) “Problemy teorii derzhavy i prava: kontseptsiya, prakseolohiya ta metodolohiya rozvytku”. “Issues of the Theory of State and Law: Concept, Prakseology and Methodology of Development”: monograph. K.: Yurinkom Inter. 384 p. [in Ukrainian].
4. Necvolod L.I. (2007) *Suchasnyy slovnyk inshomovnykh sliv*. “Modern Dictionary of Foreign Words”. Kharkiv: Torsing Plus 768 p. [in Ukrainian].
5. Velyka Radyanska entsyklopediya. “Great Soviet Encyclopedia”. Vol. 27. M., 1956. P. 316 [in Ukrainian].
6. Rabinovich P., Loboda Y. (2001) *Sotsialna sutnist derzhavy: teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennya*. “Social Essence of the State: Theoretical and Methodological Principles of Research”. The Law of Ukraine N 8, 41–43 [in Ukrainian].
7. Popovych V.M. (2009) *Metodolohichne znachennya kryminolohiyi dlya rozvytku zapobizhnoho potentsialu kryminalno-pravovoho tsykladu nauk*. “Methodological Significance of Criminology for the Development of Preventive Potential of the Criminal and Legal Sphere of Sciences”. Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine N 2 (15), 70–90 [in Ukrainian].
8. Popovych V.M. (2010) *Zahalnoteoretychne znachennya kryminolohiyi dlya formuvannya zapobizhnoho potentsialu kryminalno-pravovoho tsykladu nauk*. “The General Theoretical Value of Criminology for the Formation of the Preventive Potential of the Criminal and Legal Sphere of Sciences”. K., Zaporozhye. 188 p. [in Ukrainian].
9. Popovych V.M. (2011) *Rol kryminolohiyi u pidvyshchenni zapobizhnoho potentsialu nauk, shecho utvoryuyut orhanizatsiyno-pravovu infrastrukturu zapobihannya zlochynnosti*. “The Role of Criminology in Increasing the Preventive Potential of Sciences, Formation of the Organizational and Legal Infrastructure for Crime Prevention”. Bulletin of the Criminological Association of Ukraine N 1. Kharkiv, 47–52 [in Ukrainian].

UDC 343.9.018:343.7

V.M. Popovych,
Doctor of Juridical Sciences, Full Professor,
Honored Lawyer of Ukraine,
Chief Researcher, State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine

METHODOLOGY OF FORMATION OF CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CRIMES IN THE SPHERE OF CIRCULATION OF REAL ESTATE

Thought out, scientifically validated methodology of any research, including the criminological characteristics of crimes in the field of turnover of real estate, is the basis for obtaining the most complete and objective knowledge about the subject of knowledge, the problem of its development, the causes of degradation and ways of solving this problem. Concerning the issues of research methodology, German scientist-lawyer G. Ellineek wrote at the beginning of the 20th century: “Anyone who starts researching social problems can not but feel the lack of a deeply thought-out

methodology ... an arbitrary interpretation of the principles is perceived as the supreme form of knowledge”. Violation of the principles of law-making as a result of the imbalance in the system of criminal justice in the country, the rapid spread and failure in the solution of crimes show the extraordinary urgency of the conclusions of G. Ellinek, who wrote: “...to become fruitful, should begin with the establishment of methodological principles...”. Accordingly, the purpose of this paper is to develop a theory-based, methodologically weighed, praxeologically verified criminological characteristic of crimes in the field of turnover of real estate. The research objective is to develop a methodology for forming a typical criminological characteristic of crimes in the real estate turnover area. Proposed in the paper the typical structure of the criminological characteristics of crimes is grounded on the basis of five elements of the subject of criminology and methodology, depending on the technological features of the subject of the study, can become an effective means of an objective definition of the state, tendencies, causes of the problem, measures of prevention and counteraction to crimes in different areas of real estate turnover.

Conclusions: 1. The concept of methodology, in addition to methods of cognition, includes the following structural elements of the methodology, such as: methods, methods and means of cognition, a system of their interpretation (order of application), depending on the content of the subject of knowledge – production and accounting technologies of different directions of the objects turnover real estate, considered through the prism of the elements of the subject of criminology, the content of the goals and objectives of the study, which together form structural and functional elements of the methodology and form the structure of the criminological characteristics.

2. Inclusion in the subject of study of economic, organizational, technical and other sciences, problems of prevention and counteraction to crimes is due to the fact that: 1) crime, undeniably, alleviates the development of both the sciences and the sectors of the economy they serve; 2) economic crimes are committed in the process and under the guise of economic, permitting, control, licensing, civil law or other types of capital turnover; 3) without the involvement of knowledge from these sciences to counteract crime it is impossible to detect, to warn or to document the fact of committing such crimes, as well as to prevent the degradation of the sciences and the activities that they serve.

3. The proposed methodological approaches and the established structure of criminological characteristics of crimes in the sphere of turnover of real estate objects can be extrapolated to any other criminological research of tort relations in the field of economics, management, civil law, corporate and any other spheres of economic relations.

4. The empirical data obtained during the research will be the basis for determining the problems and ways of their solution and directions of development of preventive potential not only in criminology and criminal-law bloc of sciences, but also in financial, civil, economic, administrative law, banking activities, accounting, judicial accounting, auditing, control and auditing activities, other branches of legal, economic and technical knowledge that can be involved in the commission, and prevention of crimes committed at whole and in the sphere of real estate in particular.

Keywords: methodology, methods, techniques, technical means and system of their interpretation, limits of methodological pluralism, criminological characteristics, crimes in the sphere of real estate objects circulation, sciences, that possess preventive potential for the prevention and detection of crimes in the real estate objects circulation.